

15.12.2017

Sosiaali- ja terveystieteiden yksiköille

OMAISHOIDON TUKI

Voimassa	1.1.2018-1.1.2028
Kumoo	Omaishoidon tuki PYSY 021 1.4.2014
Asiasanat	Omaishoidon tuki, ydintoiminnot, vanhuspalvelut, vammaispalvelut, sopimus, hoito- ja palvelusuunnitelma, omaishoitaja, lakisääteinen vapaa-aikapäivä, omaishoidon toimintakeskus.

Sisällys

1. Yleistä	2
2. Omaishoidon käsitteet	2
3. Hoitopalkkion maksamisen edellytykset	5
4. Omaishoidon tuen hakeminen ja päätöksenteko	6
5. Hoito- ja palvelusuunnitelma	9
6. Hoitopalkkioiden määrätymisen perusteista	10
7. Hoitoisuusryhmät ja hoitopalkkiot Helsingissä vuonna 2018	12
7.1 Alle 18-vuotiaat omaishoidettavat	12
7.2 Yli 18-vuotiaat omaishoidettavat	14
7.3. Hoitopalkkion alentamisperusteet	19
8. Omaishoitosopimus	20
9. Omaishoitajan lakisääteinen vapaa-aikapäivä	21
9.1. Kotiin annettava lomitusta	22
9.2. Sijaisomaishoitaja	22
9.3. Jaksottaihoito (yli 65 –vuotiaat)	23
9.4. Omaishoidon vapaan tuntikorvaus (vammainen sosiaalityö)	24
10. Lakisääteisen vapaan ajalta laskutettavat asiakasmaksut	25
11. Hoitopalkkion maksaminen omaishoidon keskeytymisen ajalta	25
12. Omaishoitajien eläketurva ja tapaturmavakuutus	25
13. Omaishoitosopimuksen irtisanominen ja purkaminen	26

15.12.2017

---

1. Yleistä

Omaishoidon tuella tarkoitetaan omaishoidon tuesta annetun lain 2 §:n mukaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön kotona tapahtuvan hoidon tai muun huolenpidon turvaamiseksi annettavaa hoitopalkkiota ja palveluja, jotka määritellään hoidettavan hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Mahdollisista muista omaishoitajan tai –hoidettavan saamista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista peritään normaalit asiakasmaksulain mukaiset maksut.

Omaishoidon tukea voidaan myöntää, jos henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee hoitoa tai muuta huolenpitoa. Lisäedellytyksenä on, että tämä hoito tai muu huolenpito on mahdollista järjestää hoidettavan kotona, sopimalla hoidosta hänen hyväksymänsä omaisen tai muun hänelle läheisen henkilön kanssa.

Hoito voidaan erityisistä syistä silloin, kun se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, järjestää myös omaishoitajan kotona. Tämä voi tulla kysymykseen esimerkiksi hoitajan ja hoidettavan asuessa lähellä toisiaan, jolloin hoitaja voi antamansa omaishoidon ohella huolehtia omien pienten lastensa hoidosta. Ympäri vuorokautiseen hoitajan kotona järjestettävään hoitoon sovelletaan kuitenkin perhehoitajalakia, jos myös muut perhehoidolle asetetut edellytykset täyttyvät.

Laki ei sisällä mahdollisuutta tehdä omaishoitosopimusta niin sanotun vierashoitajan kanssa.

2. Omaishoidon käsitteet

Omaishoito

Omaishoito on vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotona omaisen tai läheisen henkilön avulla.

Omaishoitaja

Hoitaja voi olla omainen, sukulainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö, joka tosiasiallisesti hoitaa omaishoidettavaa ja on tehnyt omaishoitosopimuksen kunnan kanssa.

Joissakin tilanteissa voi omaishoitajalla olla useampikin hoidettava, kuten silloin kun perheeseen on syntynyt useampi vaikeasti vammaainen lapsi. Päätökset näissä ti-

15.12.2017

---

lanteissa tulee tehdä yksilöllisen harkinnan pohjalta ja arvioida perheen kokonaistilanne ja voimavarat.

Maahanmuuttajien osalta omaishoidettavana tai/ja hoitajana voivat olla henkilöt, joilla on laillinen peruste maassa oleskeluun sekä henkilötunnus ja pankkitili, jonne hoitopalkkio maksetaan.

Sijaisomaishoitaja

Henkilö, jonka lakisääteiseen vapaaseen oikeutettu omaishoitaja on valinnut sijaisekseen vapaapäivien ajaksi. Sijaisomaishoitajan kanssa toimitaan samoin edellytyksin kuin omaishoitajan ja hänen kanssaan tehdään sopimus sijaisomaishoidosta.

Omaishoidettava

Henkilö, joka alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotona hoitoa tai muuta huolenpitoa.

Omaishoidon tuki

Omaishoidon tuki muodostuu vanhusta, vammaista tai sairasta hoitavalle hoitajalle maksettavasta palkkiosta, lakisääteisistä vapaapäivistä ja muista palveluista.

Helsingiläisyys

Omaishoidon tukea myönnetään helsingiläisille omaishoidettaville. Arvioitaessa hoidettavan todellista kotipaikkaa, tulee huomioida asuuko hän tosiasiallisesti Helsingissä. Mikäli omaishoidettava muuttaa toiseen kuntaan, muuttuu pääsääntöisesti myös hänen kotikuntansa. Tilanne on kuitenkin aina arvioitava yksilöllisesti. Arvioinnissa käytetään apuna lakimiestä.

Omaishoitosopimus

Omaishoitaja tekee kunnan kanssa omaishoitosopimuksen, joka on toimeksiantosopimus omaishoidon järjestämisestä. Omaishoitaja on vastuussa omaishoidettavan hoidosta.

Hoito- ja palvelusuunnitelma

Hoito- ja palvelusuunnitelma on yhteistyössä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa tehtävä selvitys omaishoidon toteuttamisesta ja siihen liittyvistä palveluista.

15.12.2017

Lakisääteinen vapaa

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jolloin hänelle maksetaan omaishoidon tukea. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

Virkistysvapaa

Virkistysvapaa on yleiskäsite, joka yleensä tarkoittaa omaishoitajalle järjestettävää alle vuorokauden vapaata, jonka aikana omaishoitajalla on mahdollisuus lepoon, virkistäytymiseen tai omien asioiden hoitoon. Esimerkiksi päivätoiminta, osavuorokautinen hoito ja omaishoidon kotiavustajapalvelu voivat olla virkistysvapaita.

Lyhytaikainen hoito

Hoidettavalle järjestettävä lyhytaikainen hoitojakso ympärivuorokautisessa laitos- tai palveluasumisyksikössä. Lyhytaikainen hoito voi olla joko omaishoitajan lakisääteisen vapaa ajaksi järjestettävää hoitoa tai muuta lyhytaikaishoitoa.

Mikäli lyhytaikaishoito on säännöllisesti toistuvaa, muuttuu se jaksottaishoidoksi, jos kahden lyhytaikaishoitojakson välinen kotonaoloaika on vähemmän kuin 28 päivää.

Jaksottaishoito

Jaksottaishoito on säännöllisesti toistuvaa ympärivuorokautista hoitoa. Sitä järjestetään säännöllisesti enintään 7 – 14 hoito- tai asumisvuorokautta kuukaudessa. Jaksottaishoidon myöntämisestä tehdään erillinen päätös.

Osavuorokautinen hoito (yli 65 v.)

Hoidettavalle järjestettävä osavuorokautinen päivä- tai yöhoito ympärivuorokautisessa laitos- tai palveluasumisyksikössä. Osavuorokautinen hoito voi olla myös omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi järjestettävää hoitoa.

15.12.2017

Kotiin annettava palvelu

Hoidettavan kotiin järjestettävä tuntiperusteinen palvelu omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi.

Omaishoidon toimintakeskus

Kaupungin ylläpitämä yksikkö, jonka toiminnan tarkoituksena on tarjota kaikille omaishoitoperheille neuvontaa ja ohjausta, asiantuntijapalveluita, kokoontumispaikkoja, virkistystoimintaa sekä erilaista ryhmätoimintaa.

Omaishoidon kotivastustajapalvelu (sosiaali- ja lähityö)

Pääsääntöisesti omaishoidon tukea saaville omaishoitoperheille kotiin järjestettävää harkinnanvaraista sijaistusapua, jota voi saada enintään 8 tuntia kuukaudessa.

Omaishoidon vapaan tuntikorvaus (vammaisten sosiaalityö)

Omaishoitaja hankkii hoidettavalle luotettavaksi katsomaltaan taholta sijaisen vapaan ajaksi jolle korvataan tehtyjen tuntien mukaisesti ohjeiden mukainen palkkio.

Päivätoiminta

Päivätoimintayksikössä järjestettävää ennaltaehkäisevää ja kuntoutumista tukevaa toimintaa, jolla edistetään hoidettavan toimintakykyä, henkistä vireyttä ja sosiaalisia suhteita. Omaishoidon tuen lakisääteiset vapaat voidaan järjestää päivätoimintana.

3. Hoitopalkkion maksamisen edellytykset

Kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- 1) henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen synnyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa.
- 2) hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
- 3) hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia

15.12.2017

- 4) omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää
- 5) hoidettavan koti tai koti jossa hoito tapahtuu, on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva ja
- 6) tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista

4. Omaishoidon tuen hakeminen ja päätöksenteko

Omaishoidon tukea haetaan joko kirjallisesti tai suullisesti. Jos hakemus tehdään suullisesti, viranomaisen velvollisuus on kirjata ne tiedot joita tarvitaan asian ratkaisemiseksi. Asia tulee vireille, kun kirjallinen hakemus on saapunut tai kun hakemusta käsittelevä viranomainen on kirjannut suullisen hakemuksen. On tärkeä varmistaa, että sekä hakijalla että viranomaisella on yhteinen näkemys siitä, onko tarkoituksena panna vireille suullinen hakemus omaishoidon tuesta, vai onko kyseessä pelkkä ohjaus tai neuvonta, joka ei johda asian vireilletuloon.

Hakemuksen lisäselvitykset ja liitteet on pyydettävä viimeistään 7 arkipäivän kuluessa siitä kun kirjallinen hakemus on saapunut tai hakemus on pantu suullisesti vireille. Lisäselvitykset pyydetään kirjallisena, jotta hakija tietää, mitä häneltä odotetaan. Lisäselvityspyynnössä lukee, mihin mennessä lisäselvitykset tulee toimittaa.

Hakijan tulee toimittaa lisäselvitykset 30 päivän kuluessa siitä kun lisäselvityspyyntö on lähetetty. Mikäli pyydettyjä lisäselvityksiä ei toimiteta, eikä hakija tästä mitään ilmoita tai muuta ole sovittu, tehdään asiasta kielteinen päätös.

Suomenkieliselle alle 65-vuotiaalle hoidettavalle omaishoidon tukea haetaan oman asuinalueen vammaisten sosiaalityön alueellisesta toimipisteestä. Alle 65-vuotiaiden ruotsinkielisten asiakkaiden omaishoidon tuki haetaan vammaisten sosiaalityön itäisestä toimipisteestä. Suomenkieliselle yli 65-vuotiaalle ja alle 65-vuotiaalle, jolla on diagnosoitu muistisairaus haetaan tukea oman asuinalueen asiakasohjausyksiköstä. Yli 65-vuotiaan ruotsinkielisen asiakkaan omaishoidon tuki haetaan asiakasohjausyksikön ruotsinkieliseltä tiimiltä. Asiakas voi halutessaan valita kummalla kielellä haluaa palvelun.

Omaishoidon tuen sosiaaliohjaaja/asiakasohjaaja tekee hoitoisuusarvioinnin. Hoidon ja huolenpidon tarpeen arvioinnin apuna käytetään tarvittaessa hoidettavan lääkärintodistusta (alle 6 kk vanha), RAVA-indeksiä, muistitestiä (MMSE), alle 18-vuotiaan hoitoisuusarvion muistilistaa tai sosiaalityön ja kotihoidon asiantuntemusta.

15.12.2017

Hoitajan tulee olla elämäntilanteensa, terveytensä ja toimintakykynsä (psykykinen, fyysinen ja sosiaalinen) puolesta soveltuva omaishoitajaksi ja täysi-ikäinen. Hänen tulee kyetä kantamaan kokonaisvastuu hoidettavasta tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa.

Omaishoidon tukea ei tule myöntää, jos hoitajalla on esimerkiksi päihteiden väärinkäyttöä, tai hoitajan toimintakyky ja muu terveydellinen tila tai perheen kokonaistilanne selvästi rajoittaa häntä toimimasta omaishoitajana, vaikka rinnalle voitaisiin järjestää riittävä määrä hoidettavalle tulevia palveluja ja tukea. Tarvittaessa voidaan pyytää hoitajaa toimittamaan terveydentilastaan lääkärinlausunto, joka sisältää lääkärin kannanoton hoitajan toimintakyvystä. Hoitajaksi hakeva maksaa itse lausunnon.

Lasten osalta tuen tarvetta arvioitaessa yhtenä arviointikriteerinä on, että lapsella on sairaudesta tai vammasta aiheutuva erityisen hoidon tarve ikään ja kehitystasoon nähden. Omaishoidon tukea voidaan maksaa myös alle 3-vuotiaalle lapselle, vaikka vanhempi olisi oikeutettu kotihoidon tukeen.

Yksityisessä seniori- tai palvelutalossa asumista ja mahdollisuutta ostaa hoito- ja huolenpitopalveluja yksityisesti ei voida käyttää hylkäävän päätöksen perusteena. Omaishoidon tukea ei voida kuitenkaan myöntää sillä perusteella yksityisessä palvelutalossa asuvalle, että sillä rahoitetaan talosta ostettavia hoito- ja huolenpitopalveluja, vaan omaishoitajaksi hakeutuvan on oltava tosiasiallinen hoitaja. Tilannetta arvioidaan samalla tavalla kuin missä tahansa omassa kodissa asuvan hakijan tilannetta, joka ostaa tai voisi ostaa yksityisiä palveluja. Muut palvelut voivat kuitenkin vaikuttaa omaishoidon tuen hoitopalkkioon.

Mikäli hoidettavan kotikunta muuttuu, on omaishoidon tuen maksatus lakkautettava ja sopimus päättyy muuttokuukauden loppuun.

Jos kotikunnan määräytymisessä syntyy epäselvyyksiä (esimerkiksi henkilö muuttaa Helsingistä toiseen kuntaan Helsingin jäädessä kuitenkin kotikunnaksi), on järjestämisvastuu selvitettävä lakimiesyksiköstä (kts. kohta 2. Omaishoidon käsitteet. Helsinkiläisyys).

Jos asiakasperhe muuttaa Helsingissä alueelta toiselle, kuten pohjoiselta alueelta eteläiselle alueelle, eteläinen alue hoitaa ja maksaa omaishoidon tuen palkkion seuraavan kuukauden alusta lukien. Mikäli hoidettava ja hoitaja asuvat Helsingissä eri alueilla, omaishoidon tuki maksetaan pääsääntöisesti siltä alueelta, missä hoidettavan hoito tapahtuu ja miltä alueelta pääsääntöisesti saadaan myös tukipalvelut.

15.12.2017

Asiakasperhe siirtyy vammaistyön vastuualueelta vanhuspalveluiden vastuualueen asiakkaaksi seuraavan kuukauden alusta, kun hoidettava on täyttänyt 65 vuotta.

Omaishoitosopimus voidaan tehdä myös tilanteissa, jossa hoidettava asuu osan vuodesta kodin ulkopuolella, mutta omaishoitaja vastaa hänen hoidostaan yhtäjaksoisesti vähintään kuukauden pituisen jakson. Esimerkiksi jo aiemmin omaishoidon tuen piirissä ollut kehitysvammainen nuori siirtyy kodin ulkopuolelle opiskelemaan ja palaa kesällä loman ajaksi kotiin.

Omaishoidon tukea ei myönnetä ulkomailla oleskeleville tai asuville. Hoitajan ja hoidettavan ollessa yhteisellä lomamatkalla voidaan katsoa, että hoito jatkuu keskeytyksittä ja näin ollen palkkio maksetaan normaalisti tältä ajalta. Lomamatkana pidetään korkeintaan kolmen kuukauden matkaa. Tätä pitempi aika katsotaan ulkomailla asumiseksi. Asiakkaalle on kuitenkin syytä selvittää, että palvelujen antaminen lomamatkan ajalle ei ole mahdollista.

Päätöksen omaishoidon tuesta ja omaishoidon tukea koskevan sopimuksen allekirjoittaa päätöksentekoon oikeutettu viranhaltija, omaishoidon tuen sosiaaliohjaaja/asiakasohjaaja.

Muutoksenhaku viranhaltijan päätökseen

Hakija voi hakea muutosta viranhaltijan tekemään omaishoidon tuen päätökseen 30 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan.

Muutoksenhaku toimitetaan Helsingin kaupungin kirjaamoon. Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, on Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta.

Oikaisuvaatimusviranomaisen asiointiosoite on seuraava:
Sähköpostiosoite: helsinki.kirjaamo@hel.fi
Postiosoite: PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Faksinumero: (09) 655 783
Käyntiosoite: Pohjoisesplanadi 11-13
Puhelinnumero: (09) 310 13704 (Sosiaali- ja terveystoimi)
Kirjaamon aukioloaika on maanantaista perjantaihin klo 08.15–16.00.

Kirjaamoon voi tuoda asiakirjoja myös virka-ajan ulkopuolella kaupungintalon aulaan, jonka aukioloajat ovat arkisin klo 9-19 ja viikonloppuisin klo 10-16.

15.12.2017

Muutoksenhaut käsittelee sosiaali- ja terveyslautakunnan toinen jaosto muilta osin, ja ruotsin kielellä vireille tulleet muutoksenhaut käsittelee kolmas jaosto.

Mikäli asiakas jättää muutoksenhaun toimipisteeseen, se leimataan saapuneeksi ja lähetetään toimipisteestä kirjaamoon.

Muutosta jaoston päätökseen haetaan valittamalla hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Omaishoitosopimusta koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

5. Hoito- ja palvelusuunnitelma

Omaishoidon tuesta on laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma, joka tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden hoitoon osallistuvien tahojen kanssa.

Suunnitelmaan tulee kirjata ainakin:

- 1) omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
- 2) muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö
- 3) omaishoitajan hoitotehtävää tukevien palvelujen määrä ja sisältö
- 4) miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana

Lisäksi hoito- ja palvelusuunnitelmaan voidaan kirjata muita hoitoa koskevia seikkoja. Hoito- ja palvelusuunnitelma laaditaan siten, että varmistetaan hoidettavan edun mukaisen hoidon toteuttaminen muiden riittävien palvelujen avulla. Näitä palveluja voivat olla esimerkiksi kotihoito tukipalveluineen, lyhytaikaishoito, vammaispalvelulain tai kehitysvammalain mukaiset palvelut.

Myös omaishoitajan tarvitsema tuki on arvioitava huolella. Jos tuen tarve on hyvin vähäinen riittää, että hoito- ja palvelusuunnitelmaan merkitään sen sosiaalihuollon ammattihenkilön yhteystiedot, johon omaishoitaja voi tarvittaessa olla yhteydessä.

Suunnitelmaan kirjattava yhteyshenkilö on omaishoidon tuen sosiaaliohjaaja/asiakasohjaaja.

15.12.2017

Hoitotilanne arvioidaan aika-ajoin ja aina omaishoitotilanteen muuttuessa olennaisesti esim. hoidettavan oltua pidempään sairaalahoidossa, sekä aina hoidettavan tai omaishoitajan pyynnöstä.

Lisäksi suunnitelma tarkistetaan ilman aiheetonta viivytystä aina, kun hoidettavan toimintakyvyssä tapahtuu hänen palveluntarpeeseensa vaikuttavia olennaisia muutoksia.

Mikäli asiakas ei ole palauttanut tarkistettua ja allekirjoitettua hoito- ja palvelusuunnitelmaa määräaikaan mennessä, tulee tarkistaa syy tähän. Hoito- ja palvelusuunnitelman jättäminen allekirjoittamatta ei estä päätöksentekoa. Tehdään myönteinen tai kielteinen päätös riippuen siitä täyttyvätkö myöntämisen kriteerit vai ei. Mikäli asiakas ei hyväksy päätöstä, on asiakasta ohjattava tekemään muutoksenhaku päätökseen.

6. Hoitopalkkioiden määräytymisen perusteista (Sosiaali- ja terveyslautakunnan päätös 7.11.2017 §287)

Omaishoidon tuen myöntäminen perustuu **kokonaistilanteen yksilölliseen arviointiin**, jossa huomioidaan omaishoitajan antaman hoidon vaativuus ja sitovuus sekä valvonnan ja ohjauksen tarve. Perheen kotitöitä ja kodin ulkopuolisia asiointeja ei huomioida omaishoidon tuen hoitoisuusryhmää arvioitaessa. Kokonaistilanteen arvioinnissa otetaan huomioon omaishoitajan omaishoidettavalle antama päivittäisen henkilökohtaisen hoidon, ohjauksen ja valvonnan määrä seuraavissa toiminnoissa:

- peseytyminen
- ruokailu
- liikkuminen
- lääkitys
- pukeminen
- WC-toiminnot
- muut terveyden- ja sairaanhoidolliset hoitotoimenpiteet

Edellisten lisäksi kokonaistilanteen arvioinnissa otetaan huomioon muun tuen tarpeet.

Arvioinnin tukena käytetään lääkärinlausuntoa ja tarvittaessa voidaan käyttää myös muita selvityksiä.

15.12.2017

Alle 18-vuotiaan omaishoidon tuen arvioinnin apuna käytetään ns. lasten ja nuorten hoitoisuuden arviointilomaketta yhdessä hoidon kokonaistilanteen arvioinnin kanssa. Hoidettavan hoitoisuutta arvioitaessa, hoidettavaa verrataan lapsen tai nuoren terveeseen ikätoveriin.

Jos omaishoitajalla on enemmän kuin yksi virallinen omaishoidettava, arvioidaan kokonaistilannetta ja omaishoitajan antaman yksilökohtaisen hoidon osuus.

Hoitopalkkio määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Tästä riippumatta hoitopalkkio voidaan hoitajan esittämän erityisen syyn perusteella sopia säädettyä vähimmäismäärää pienemmäksi.

Hoitajan esittämä erityinen syy voi olla esimerkiksi se, että vähimmäismäärää pienemmän hoitopalkkion vastaanottaminen on hänelle ja hänen perheelleen taloudellisesti edullisin vaihtoehto. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun hoitopalkkion määrä vaikuttaa tietyn sosiaaliturvaetuuden saamiseen ja suuruuteen.

Alemman palkkion vastaanottaminen voi olla hoitajan kannalta edullisinta myös tilanteessa, jossa kunnan tarjoamat maksuttomat palvelut olisivat perheelle edullisempi vaihtoehto kuin hoitopalkkio yhdistettynä palveluihin, joista peritään asiakasmaksulain mukaiset maksut.

Hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana maksetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamaa hoitopalkkiota edellyttäen, että omaishoitaja on lyhytaikaisesti (omaishoidettavasta johtuvista syistä) estynyt tekemästä työtään tai päätoimista opiskeluaan. Jos tilanteen on arvioitu olevan raskasta siirtymävaihetta, työntekijä arvioi tilanteen 3 kuukauden kuluttua. Jos tilanne jatkuu edelleen, arvioidaan se voimassa olevien kriteerien mukaisesti.

Työ voi olla omassa tai perheenjäsenen yrityksessä, liikkeessä tai ammatissa taikka maa-, metsä-, koti- tai muussa kotitaloudessa suoritettua työtä tai itsenäistä tieteellistä tai taiteellista työtä. Opiskelun tulee olla joko peruskoulutusta tai ammattiin valmistavaa koulutusta tai päätoimista jatko-opiskelua.

Edellytyksenä tässä tarkoitetun hoitopalkkion maksamiselle on, ettei hoitajalla ole vastaavalta ajalta oikeutta sairausvakuutuslain 10 luvun mukaisen erityishoitorahan saamiseen tai oikeutta vuorotteluvapaalain 13 §:n mukaiseen vuorottelukorvaukseen. Vähäiset samalle ajanjaksolle ajoittuvat työtulot (esimerkiksi kokouspalkkiot) eivät estä ylemmän hoitopalkkion maksamista.

Aiheetta maksettu omaishoidon tuki voidaan periä takaisin erillisen ohjeen mukaisesti.

15.12.2017

7. Hoitoisuusryhmät ja hoitopalkkiot Helsingissä vuonna 2018 (Sosiaali- ja terveyslautakunnan päätös 7.11.2017 §287)

7.1 Alle 18-vuotiaat omaishoidettavat

Ensimmäinen hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio korkeintaan 1699,00 euroa/kk, kolme lakisääteistä vapaapäivää

Hoidon sitovuus

- hoidettava tarvitsee ja saa runsaasti ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa lähes kaikissa päivittäisissä toiminnoissa eikä hoidettavaa voi jättää yksin.
ja
- lasten ja nuorten hoitoisuuden muistilistan tulos (35-47/47)
ja
- hoidettavan hoitotilanne edellyttää omaishoitajan ympärivuorokautista läsnäoloa, koska hoidettavan kunto on sellainen että hän ei voi osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan
ja
- hoidettavan hoito edellyttää joka yö toimenpiteitä, pelkkä valvonta ei riitä, ja hoitoon sisältyy ei-ikään liittyviä hoitotoimenpiteitä, joissa omaishoitajan fyysisistä apua tarvitaan. Hoitotilanteita voivat olla esim. asentovaihdot, hengityksen apu, verensokerin mittaus
ja
- hoidon sitovuus edellyttää omaishoitajan asumista samassa taloudessa.
ja
- hoidon sitovuuden vuoksi omaishoitaja ei voi pääsääntöisesti käydä ansiotyössä kodin ulkopuolella

Toinen hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio korkeintaan 784,00 euroa/kk, kolme lakisääteistä vapaapäivää

Hoidon sitovuus

A. Fyysisesti raskas hoitotilanne

- Omaishoitaja antaa hoidettavalle muuta kuin ikätasoon normaalisti kuuluvaa apua ja hoitoa fyysisissä henkilökohtaisissa toiminnoissa.
ja

15.12.2017

- Omaishoitajan antama apu ja hoito on päivittäin usein toistuvaa sekä pääsääntöisesti ympärivuorokautista. Yöhoito on omaishoitajan antamaa apua useana yönä viikossa.
ja
- hoidettava ei pysty pääsääntöisesti olemaan yksin
ja
- lasten ja nuorten hoitoisuuden muistilistan tulos (20-40/47)

TAI

B. Psykkisesti kuormittava hoitotilanne

- Edellyttää omaishoitajalta jatkuvaa läsnäoloa, valvontaa, ohjausta ja avustamista toiminnan ajan (esim. wc-käynti, syöminen, ulkoilu, pukeutuminen) ja avustamista muissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa, koska hoidettava ei kykene toimimaan itsenäisesti. Tilanteiden ennakointi on osa omaishoitajan ohjausta.
ja
- Hoidettava ei pysty olemaan yksin, eikä häntä voi jättää yksin. Haasteellisuus/kuormittavuus ja valvonnan tarve voi aiheutua mm. tilanteeseen sopimattomasta tai aggressiivisesta käytöksestä, aistitoimintojen tai psyykkisen toimintakyvyn alenemisesta, eritteillä sotkemisesta, karkailusta, hoitokielteisyydestä, epäluuloisuudesta, pakkotoiminnoista, itsensä tai muiden turvallisuuden vaarantamisesta.
ja
- lasten ja nuorten hoitoisuuden muistilistan tulos (20-40/47)

Hoidon sitovuus edellyttää omaishoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa.

Omaishoitaja voi käydä töissä, kun hoidettava on poissa kotoa (esim. koulussa tai päivähoidossa).

Hoidettava voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain kodin ulkopuolella, esim. työtoiminnassa, päivätoiminnassa tms. ilman että hoitopalkkio muuttuu.

Kolmas hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio 432,00 euroa/kk, kaksi lakisääteistä vapaapäivää

Hoidon sitovuus

15.12.2017

- hoidettava tarvitsee ja saa apua ja hoitoa useissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa omaishoitajalta
ja
- avun tarve on ikätasoon verrattuna runsasta: fyysistä apua, ohjausta ja/tai valvontaa
ja
- lasten ja nuorten hoitoisuuden muistilistan tulos (14-25/47)
ja
- omaishoitaja ja hoidettava asuvat samassa taloudessa
ja
- hoidettava voi olla vain lyhyen ajan yksin, muutamia tunteja kerrallaan (esim 3-5 tuntia)

TAI

Tähän hoitoisuusryhmään kuuluvat hoidettavat, jotka eivät pysty olemaan yksin. Lähes jatkuva perusteltu valvonnan tarve syntyy siksi, että hoidettava on esimerkiksi vaaraksi eri syistä itselleen tai muille. Esimerkkinä vakavasti itsetuhoiset psyykkisesti sairaat. Henkilökohtaisista toiminnoista hoidettavat selviytyvät usein (lähes) itsenäisesti.

Hoidettava voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain kodin ulkopuolella, esim. työtoiminnassa, päivätoiminnassa tms. ilman että hoitopalkkio muuttuu.

Omaishoitaja voi käydä töissä, kun hoidettava on poissa kotoa (esim. koulussa tai päivähoidossa, päivä- tai työtoiminnassa).

7.2 Yli 18-vuotiaat omaishoidettavat

Ensimmäinen hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio korkeintaan 1699,00 euroa/kk, kolme lakisääteisiä vapaapäivää

Peseytyminen: hoidettava tarvitsee runsaasti apua peseytymisessä: omaishoitajan on siirrettävä hänet pyörätuolilla tai nostolaitteella pesulle, pestävä sänkyyn tai talutettava pesupaikalle ja pestävä täysin

Ruokailu: omaishoitajan on huolehdittava ruokailusta joko syöttämällä tai avustamalla vieressä ruokailun ajan. Ruokailu voi vaatia syöttämisen esim. Peg-letkun käyttöä.

Liikkuminen: hoidettava on täysin autettava liikkumisessa. Hänet on siirrettävä esim. pyörätuoliin tai talutettava, tai hän on täysin vuoteeseen hoidettava.

15.12.2017

Lääkitys: Omaishoitaja huolehtii ja valvoo säännöllisen lääkityksen ottamisesta sekä lisälääkityksen antamisesta.

Pukeminen: hoidettava on täysin puettava.

WC-toiminnot: hoidettava on WC-asioinnin suhteen täysin autettava. Sisältää tarvittaessa muun muassa inkosuojan vaihdon, katetroinnin tai avannepussin vaihdon.

Muut terveyden- ja sairaanhoidolliset hoitotoimenpiteet: hoidettava tarvitsee ympäri vuorokauden erilaisia terveyden tai sairaanhoidollisia toimenpiteitä, jotka sitovat omaishoitajan hoitotoimintoihin ympärivuorokautisesti.

Hoidon sitovuus

- hoidettava tarvitsee ja saa omaishoitajalta runsaasti ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa ainakin **kuudessa** yllämainitussa päivittäisessä henkilökohtaisessa toiminnoissa ja
- hoidettavan hoito edellyttää joka yö toimenpiteitä, joissa omaishoitajan fyysistä apua tarvitaan: (hoitotoimenpiteet, asentovaihdot, inkosuojan vaihto, verenokerin mittaus)
- hoidettavan hoitotilanne edellyttää omaishoitajan ympärivuorokautista työpanosta, koska hoidettavan kunto on sellainen, ettei hän voi osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan ja
- hoidettava voi olla yksin korkeintaan lyhyen ajan (esim. lähikaupassa käynti), koska hoidettava tarvitsee perustellusta syystä jatkuvaa valvontaa, omaishoitajan varuillaan oloa.

Hoidon sitovuus edellyttää omaishoitajan asuvan samassa taloudessa hoidettavan kanssa. Omaishoitaja ei voi käydä ansiotyössä.

Toinen hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio 784,00 euroa/kk, kolme lakisääteistä vapaapäivää

Peseytyminen: hoidettava tarvitsee omaishoitajan läsnäoloa ja konkreettista avustamista peseytymisessä. Hoidettava voi kyetä tekemään jotain itsekin, mutta vahvasti tuettuna.

Ruokailu: Hoidettava tarvitsee syöttämistä tai vahvaa avustamista ruokailussa. Hän ei selviydy itsenäisesti ruokailusta.

15.12.2017

Liikkuminen: hoidettava tarvitsee huomattavasti ohjausta tai konkreettista apua liikkumisessa.

Lääkitys: omaishoitaja huolehtii ja valvoo säännöllisen lääkityksen ottamisesta sekä lisälääkityksen antamisesta.

Pukeminen: fyysinen avustaminen ala- ja/tai ylävartalon pukemisessa ja vaatii omaishoitajan kokoaikaisen läsnäolon.

WC-toiminnot: konkreettinen avustaminen WC-toiminnoissa tai inkosuojan vaihdossa.

Muut terveyden- tai sairaanhoidolliset hoitotoimenpiteet: hoidettava tarvitsee erilaisia terveyden- ja sairaanhoidollisia toimenpiteitä useamman kerran päivässä.

Hoidon sitovuus

A. Fyysisesti raskas hoitotilanne

- hoidettava tarvitsee ja saa fyysistä hoitoa ja huolenpitoa omaishoitajalta neljässä-viidessä päivittäisessä henkilökohtaisessa toiminnossa
ja
- hoidettavalla on useampana yönä viikossa avuntarvetta, joka edellyttää omaishoitajan ylösnousemisen
ja
- hoidettava voi olla yksin korkeintaan 2-3 tuntia yhtäjaksoisesti

TAI

B. Psykkisesti kuormittava hoitotilanne

- Haasteellinen hoidettava tarvitsee perustellusta syystä jatkuvaa valvontaa, tilanteita pitää osata ennakoida.

Haasteellisuus/kuormittavuus ja valvonnan tarve voi aiheutua mm. tilanteeseen sopimattomasta tai aggressiivisesta käytöksestä, aistitoimintojen ja/tai psyykkisen toimintakyvyn alenemisesta, eritteillä sotkemisesta, karkailusta, hoitokielteisyydestä, epäluuloisuudesta/ harhaisuudesta, pakkotoiminnoista, jatkuvasta toistamisesta, oman turvallisuutensa tai muiden turvallisuuden vaarantamisesta.

15.12.2017

ja

- hoidettavan hoito vaatii omaishoitajalta jatkuvaa ohjeistusta ja vastaa vaativuudeltaan kolmatta hoitoisuusryhmää henkilökohtaisissa toiminnoissa

ja

- hoidettavaa ei voi jättää yksin, esimerkiksi vaikeasti kehitysvammaiset, aivovammapotilaat, autismikirjon asiakkaat

ja

- yöaikainen hoito on satunnaista

TAI

C.

- päiväaikainen hoito on muuten ensimmäisen hoitoisuusryhmän mukaista, mutta yöhoidon tarve on satunnaista

TAI

D.

- hoidettavan yöaikainen hoidontarve on ensimmäisen hoitoisuusryhmän mukainen, mutta hänen päiväaikainen hoidontarve on vain alimman hoitoluokan mukaista

Hoidon sitovuus edellyttää omaishoitajan ja hoidettavan asuvan samassa taloudessa.

Omaishoitaja voi käydä töissä, kun hoidettava on poissa kotoa (esim. koulussa tai päivätoiminnassa).

Hoidettava voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain kodin ulkopuolella (esim. työtoiminnassa, päivätoiminnassa tms.) ilman, että hoitopalkkio muuttuu.

Kolmas hoitoisuusryhmä: hoitopalkkio 432,00 euroa/kk, kaksi lakisääteistä vapaapäivää

Peseytyminen: hoidettavaa on patisteltava pesulle eikä peseytyminen onnistu ilman konkreettista avustamista tai ohjausta. Omaishoitajan tulee olla läsnä pesutilanteissa tai välittömässä läheisyydessä.

Ruokailu: Hoidettava tarvitsee konkreettista avustamista tai ohjausta ruokailussa.

15.12.2017

Liikkuminen: Hoidettava liikkuu avustettuna tai tarvitsee omaishoitajalta ohjausta liikkumiseen.

Lääkitys: Omaishoitaja huolehtii lääkityksen täysin tai hoidettava vaatii muistutusta tai ohjausta (ei osaa/pysty itse huolehtimaan oikea-aikaisesta lääkkeidenotosta).

Pukeminen: hoidettava tarvitsee vähäistä enemmän konkreettista avustamista tai ohjausta säänmukaisessa/asianmukaisessa pukeutumisessa.

WC-toiminnot: hoidettava tarvitsee konkreettista avustamista tai ohjausta.

Muut terveyden- tai sairaanhoidolliset hoitotoimenpiteet: hoidettava tarvitsee erilaisia terveyden- ja sairaanhoidollisia toimenpiteitä vähintään kerran päivässä.

Hoidon sitovuus

- hoidettava tarvitsee ja saa useamman kerran päivässä fyysistä tai ohjauksellista hoitoa ja huolenpitoa vähintään kolmessa henkilökohtaisessa toiminrossa
ja
- o hoidettavan öinen avun tarve on satunnaista tai ei sitä ei ole ollenkaan
ja
- o hoidettava voi olla yksin päiväsaikaan 3-5 tuntia
ja
- mikäli hoidettava ei asu omaishoitajan kanssa samassa taloudessa, omaishoitaja käy päivittäin ja tarvittaessa öisin hoidettavan apuna
ja
- omaishoitajalla on päävastuu hoidosta ja huolenpidosta, vaikka esim. kotihoito kävisi päivittäin

TAI

- Tähän hoitoisuusryhmään kuuluvat hoidettavat, jotka eivät pysty olemaan ja asumaan yksin. Lähes jatkuva perusteltu valvonnan tarve syntyy siksi että hoidettava on esimerkiksi vaaraksi eri syistä itselleen tai muille. Esimerkkinä vakavasti itsetuhoiset psyykkisesti sairaat. Henkilökohtaisista toiminnoista hoidettavat selviytyvät usein (lähes) itsenäisesti.

Omaishoitaja voi käydä kokopäivätyössä:

15.12.2017

- kun hoidettava käy työtoiminnassa tai
- hänelle on myönnetty henkilökohtaista apua (max. 40 h/vko) omaishoitajan työssäkäynnin mahdollistamiseksi tai
- muiden työpäivän aikaisten hoitojärjestelyiden turvin esim. kotihoito, virtuaalinen kotihoito, vaikeasti kehitysvammaisten/ vaikeavammaisten päivätoiminta tai toinen omainen huolehtii

7.3. Hoitopalkkion alentamisperusteet

Hoitopalkkio voidaan sopia säädettyä määrää pienemmäksi, jos:

- hoidon sitovuus on vähäisempää kuin mitä 4 §:n 1 momentissa edellytetään ja hoidon ja huolenpidon tarve on vähäistä; taikka
- siihen on omaishoitajan esittämä erityinen syy.

Vain yhtä alentamisperustetta voidaan soveltaa kerrallaan.

Omaishoitajan osallistuminen kuntoutukseen ei vaikuta hoitopalkkion maksatukseen.

Alle vuorokauden mittaiset virkistysvapaat tai lakisääteiset vapaat eivät vaikuta hoitopalkkion määrään.

Hoidettavan 8-9 tuntia kestävä poissaolo kotoa päivä- tai työtoiminnassa, koulussa yms. ei vähennä hoitopalkkiota.

Omaishoidettaville, joille on tehty erillinen jaksottaishoitopäätös, palkkiota ei makseta hoitojakson ajalta.

Alennusperuste	Palkkiota alennetaan
1. Hoidettavalle on myönnetty henkilökohtaista apua tai hän käyttää kotihoitoa tai kotiin tuotavaa hoitoapua tai lapsiperheiden kotipalvelua yli 40 tuntia/vko	25 %
2. Hoidettava on vähintään seitsemän (7) kalenteripäivää (vuorokautta) kuukaudessa ympärivuorokautisessa lyhytaikaishoidossa kodin ulkopuolella.	25 %
3. Hoidettava on vähintään 14 kalenteripäivää (vuorokautta) kuukaudessa ympärivuorokautisessa lyhytaikaishoidossa kodin ulkopuolella	50 %

15.12.2017

---

8. Omaishoitosopimus

Omaishoidon tuesta laaditaan kunnan ja omaishoitajan välille sopimus, jonka liitteenä on hoito- ja palvelusuunnitelma. Omaishoitosopimuksen tulee sisältää tiedot ainakin:

- 1) hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta
- 2) hoitajan oikeudesta omaishoitolain 4 §:n 1 momentin vapaapäiviin mukaisiin vapaisiin (kaksi tai kolme vuorokautta sitovuudesta riippuen)
- 3) hoitajan oikeudesta omaishoitolain 4 §:n 2 momentin mukaisen vapaan järjestämisestä
- 4) määräaikaisen sopimuksen kestosta
- 5) hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä.

Jos on kyseessä jaettu hoitajuus (esim. sisarusten kesken) pitää aina nimetä yksi vastuuhoitaja, jonka kanssa kunta tekee sopimuksen. Hänen on kyettävä ottamaan kokonaisvastuu asiakkaan hoidosta ja huolenpidosta, vaikka hoitoon osallistuisi muitakin henkilöitä. Vain sopimuksen tehnyt omaishoitaja on vakuutettu työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisella tavalla.

Jos päätökseen ja/tai sopimukseen tulee muutos, on tehtävä uusi päätös ja/tai uusi sopimus. Pelkkä tilinumeron muutos on pyydettävä asiakkaalta kirjallisena. Tietojen merkitseminen on tärkeää, jotta ei synny epäselvyyttä hoitopalkkion määrästä, maksatuksesta tai palvelujen asiakasmaksuista.

Omaishoitosopimus on pääsääntöisesti voimassa toistaiseksi. Erityisistä syistä sopimus voidaan kuitenkin tehdä myös määräaikaisena. Sopimus voidaan tehdä määräaikaisena esimerkiksi jos:

- 1) hoidon jatkaminen ei hoitajasta tai hoidettavasta johtuvasta syystä ole tietyn määräajan jälkeen mahdollista
- 2) hoidon tarve on etukäteen tarkasti määriteltävissä tai
- 3) hoito korvataan tietyn määräajan jälkeen toisella palvelulla.

Määräaikaista sopimusta tehtäessä lähtökohtana on aina hoidettavan etu. Pelkkä hoidettavan huonokuntoisuus ei ole riittävä peruste määräaikaisen sopimuksen tekemiselle. Jos sopimus tehdään määräaikaisena ja hoidettavalla on hoidon tarvetta vielä sopimuksen päättymisen jälkeen, hoito- ja palvelusuunnitelmaan on kirjattava, miten hoito ja huolenpito toteutetaan omaishoitosopimuksen päättymisen jälkeen.

Kun sopimus lähetetään allekirjoitettavaksi, pyydetään hoitajaa palauttamaan sosiaali- ja terveysviraston kappale allekirjoitettuna kahden viikon kuluessa. Mikäli sopimusta ei palauteta, lähetetään vielä uusi pyyntö joka sisältää tiedon, että jos so-

15.12.2017

pimusta ei allekirjoiteta ja palauteta kuukauden sisällä, katsotaan sopimusehdotus rauenneeksi.

9. Omaishoitajan lakisääteinen vapaa

Omaishoitajan vapaapäivät kertyvät vain niiltä kuukausilta kun omaishoitajalle maksetaan hoitopalkkiota.

Omaishoitajalla on oikeus lakisääteiseen vapaaseen kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti (1. ja 2. hoitoisuusryhmä), jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.

Kolmannessa hoitoisuusryhmässä on oikeus aina kahteen lakisääteiseen vuorokautteen kuukaudessa, jos tukea maksetaan ko. kuukautena.

Vapaapäivien määrä on kaksi kuukaudessa, jos omaishoitajan antama hoito keskeytyy yli 5 vuorokaudeksi (esim. jos hoidettava joutuu sairaalaan tai on lyhytaikais- hoidossa).

Vähäisenä keskeytyksenä pidetään 8-9 tuntia/päivä.

Vapaapäivät myönnetään hoitoisuusryhmän mukaan, vaikka hoitopalkkiota on alennettu hoitajan kanssa tehdyn sopimuksen mukaan. .

Vapaapäivät on tarkoitettu hoitajan jaksamisen tukemiseen. Tavoitteena on, että vapaa järjestetään säännöllisesti ja suunnitelmallisesti huomioon ottaen omaishoitoperheen jaksaminen.

Omaishoitajan jaksamisen tukemiseksi vapaavuorokaudet suositellaan pidettäväksi kuukausittain. Omaishoitajan on mahdollista säästää korkeintaan kuuden kuukauden ajalta lakisääteisiä vapaapäiviä ja pitää pidempi jakso vapaata kerrallaan (lyhytaikaishoito kodin ulkopuolella kaupungin järjestämissä yksiköissä tai palvelusetelillä järjestettynä). Jos vapaapäivien pitämiseen käytetään omaishoidon tuen kotiin annettavaa palveluseteliä, kertyneet vapaapäivät pitää pitää kolmen kuukauden sisällä siitä, kun ne on ansaittu. Omaishoitajan on kuitenkin pääsääntöisesti pidettävä lakisääteiset vapaapäivänsä kalenterivuoden aikana. Joulukuun vapaapäivät voi kuitenkin pitää seuraavan vuoden tammikuussa. Pitämättömiä vapaapäiviä ei korvata rahana.

15.12.2017

Lakisääteiset vapaapäivät voidaan toteuttaa kodin ulkopuolisena palveluna tai kotiin järjestettävänä palveluina. Mikäli vapaapäivät järjestetään kodin ulkopuolella, käytetään kunnallisia paikkoja, palvelusetelyksiköitä tai ostopalveluyksiköitä.

Hoitajalla/hoidettavalla ei ole ehdotonta oikeutta valita vapaan aikaista hoitomuotoa, vaan kaupunki päättää viime sijassa siitä, miten omaishoitajan vapaan aikainen hoito järjestetään. Omaishoidon lakisääteiset vapaat käytetään aina ensin ja sen jälkeen tulee muiden lakien perusteella myönnettävät lyhytaikaisjaksot.

Omaishoitolain 4 §:n mukaisten vapaapäivien pitäminen ei vähennä hoitopalkkion määrää. Vapaapäivien pitäminen ei tarkoita hoidon keskeytystä.

Kunnan on huolehdittava hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä hoitajan vapaan ajaksi.

9.1. Kotiin annettava lomitus

Mikäli lakisääteisen vapaan toteuttaminen kodin ulkopuolella ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, voidaan lomituspalvelua myöntää hoidettavan kotiin ostettavana palveluna.

Kotiin annettavaa lomitusta myönnetään 12-18 tuntia kuukaudessa 2 x 6 tunnin tai 3 x 6 tunnin jaksoissa riippuen hoidettavan hoitoisuusryhmästä.

Jos mikään kodin ulkopuolella toteutettava hoito ei ole hoidettavan vaikeahoitoisuuden vuoksi mahdollista, voidaan erittäin perustelluista syistä kotiin järjestää lomitusta 3 x 24 tuntia kuukaudessa. Tästä menettelystä sosiaaliohjaaja keskustelee ennen päätöksentekoa esimiehensä kanssa, jonka jälkeen asiasta tehdään ostoesitys tarvittaessa.

Kotiin annettavaa lomitusta voi kerryttää kuitenkin palvelusetelillä toteutettuna vain kolmen kuukauden ajalta.

9.2. Sijaisomaishoitaja

Lakisääteiseen vapaapäivään oikeutettu omaishoitaja esittää sijaisomaishoitajaksi hoidettavan omaisen tai muun läheisen henkilön. Sijaisomaishoitajana toimitaan samoin edellytyksin kuin omaishoitajanakin. Omaishoitajan esityksen mukaisesti kirjataan hoito- ja palvelusuunnitelmaan henkilö, jonka kanssa tehdään sopimus omaishoidon lomituksesta. Hänen sopivuutensa sijaisomaishoitajaksi arvioidaan samalla tavoin kuin varsinaisen omaishoitajan. Samalla hoidettavalla voi olla useampi kuin yksi sijaisomaishoitaja, mikäli se on hoidettavan edun mukaista.

15.12.2017

Sijaisomaishoidon tulee lähtökohtaisesti kestää koko päivä/vuorokausi hoidossa olevan henkilön hoitoluokan mukaisesti. Hoitopalkkion edellytys on kuitenkin vähintään päivätoiminnan pituutta vastaava hoitajakso (6-8 h) tai enintään 24h siitä hetkestä alkaen, kun sijaishoitajan hoitovastuu alkaa.

Sijaisomaishoitajuuden toteutumista tulee seurata (toimeksiantosopimus).

Palkkio (vahvistetaan erikseen vuosittain) on kaksiportainen:

- 1) Hoitoisuusryhmä 1 ja 2: 110,84 € (v. 2017)
- 2) Hoitoisuusryhmä 3: 55,43 € (v. 2017)

9.3. Jaksottaishoito (yli 65 –vuotiaat)

Säännöllisesti toistuva ympärivuorokautinen hoito (jaksottaishoito) tarkoittaa sitä, että asiakas on kahden hoitjakson välissä kotona vähemmän kuin 4 viikkoa. Jaksottaishoidon hakemisprosessista on erillinen ohje. Jaksottaishoidosta tehdään alueella aina erillinen päätös tai asiakkaalle on tehty myönteinen SAS-ratkaisu ja jaksottaishoitoa toteutetaan ympärivuorokautista paikkaa odoteltaessa.

Sosiaalityöntekijä tekee SIPÄlle (SHL 231/SHL 241) jaksottaishoitopäätöksen (raamipäätöksen) 6-12 kk:ksi. Päätökseen on merkitty päivämäärinä tulevat hoitjakso.

Omaishoidon tuen sosiaaliohjaaja tekee SIPÄlle OHL4 pykälällä koko vuodeksi hallinnollisen päätöksen, jota ei lähetetä asiakkaalle. Hän tekee myös jokaisesta hoitjaksoista vielä erillisen päätöksen SIPÄlle.

Tavanomaisin rytmitys lienee viikko hoidossa ja 3 viikkoa kotona. Raskaammassa vaiheessa ollaan 2 viikkoa hoidossa ja 2 kotona. Enempää säännöllistä ympärivuorokautista hoitoa kuin 2 viikkoa/kk ei voi myöntää.

Lakisääteiset vapaapäivät pääsääntöisesti sisällytetään hoitjaksoon ja ne merkitään aina hoitjakson alkuun, ellei ole erityistä syytä vaihtaa lakisääteiset vapaapäivät muuhun palveluun kuin lyhytaikaishoitoon.

Lakisääteisiltä vapaapäiviltä maksetaan omaishoidon tuen palkkiota. Hoitoisuusryhmissä 1 ja 2 on oikeus lakisääteisiin vapaisiin 3 vrk/kk ja 3. hoitoisuusryhmässä 2 vrk/kk.

1vk + 3 vk –rytmitys: hoitajakso varataan esim. maanantaista 20.2.17 seuraavan viikon maanantaihin 27.2.17, jolloin jakso sisältää 3 lakisääteistä vapaapäivää, koska yli 5 vrk:n keskeytystä ei kerry. Päätökseen laitetaan oikea hoitoisuusryhmä ja sen mukainen palkkio. Vapaapäivät sisältyvät viikon jaksottaishoitoon, siksi vapaapäiviä on esimerkkijaksossa päivät maanantaista torstaihin ajalla 20.-23.2.17.

15.12.2017

Keskeytys merkitään kakkos- (2=keskeytykseen ei sisälly karenssin laskentaa) keskeytyksellä torstaista alkaen ajalle 23.-27.2.17.

2 vk + 2 vk –rytmitys: vapaapäiviä kertyy vain 2, koska hoitojaksoon tulee yli 5 pv:n keskeytys

Keskeytykset merkitään keskeytysnäytölle toteutuneiden hoitojaksojen mukaisesti. Jos asiakas peruu toistuvasti varatun hoitojaksonsa, tulee hänelle harkita jokin muu palvelumuoto kuin jaksottaishoito.

9.4. Omaishoidon vapaan tuntikorvaus (vammaisten sosiaalityö)

Tuntilomituksen korvaus on yksi vaihtoehto omaishoidon tuen lakisääteisille vapaapäiville. Korvausta voidaan myöntää hoitajan palkkamenoihin enintään 3 x 6 tuntia tai 2 X 6 tuntia kuukaudessa riippuen hoitajan vapaapäiväoikeuden määrästä. Tunteja voi käyttää yksittäin, mutta tunteja ei voi kerätä, vaan ne on käytettävien kuukauden jälkeen kun oikeus vapaaseen on ansaittu. Korvauksen määrä on 10,44 €/tunti. Päätöksen korvauksen myöntämisestä tekee omaishoidon tuen sosiaaliohjaaja. Omavastuuosuutta ei korvauksesta tarvitse maksaa.

Korvauksen kohderyhmään kuuluvat kaikki 0-64-vuotiaat vaikeavammaiset tai pitkäaikaissairaat henkilöt, jotka ovat omaishoidon tuen piirissä. Tuntilomituksesta maksettavaa korvausta voidaan maksaa myös vaikeavammaista omaishoidettavaa tämän kotiin hoitamaan tulevalle yksityiselle palveluntuottajalle. Perheenjäseniä ei korvaus koske.

Omaishoidettava ja/tai hoitaja valitsevat sopivan tilapäisen hoitajan ja omaishoitaja toimii ko. hoitajan työnantajana. Omaishoitaja toimii hoitajan työhön perehdyttäjänä ja esimiehenä, solmii työsopimuksen hänen kanssaan ja huolehtii lakisääteisten sosiaaliturva- ym. maksujen suorittamisesta. Vastuu hoitajan soveltuvuudesta tehtävänsä on omaishoitajalla, joka valitsee, hyväksyy ja palkkaa hänet.

Kotitalouteen palkatulle yksityishenkilölle maksetusta palkasta ei tarvitse toimittaa ennakonpidätystä, jos samalle työntekijälle maksetaan enintään 1 500 euroa kalenterivuodessa. Myöskään työnantajan sosiaaliturvamaksua ei tällöin tarvitse maksaa.

Avustusta maksetaan perheelle jälkikäteen sosiaalivirastolle toimitetun yksilöidyn laskun perusteella. Korvauksen maksamista varten perheen tulee esittää kuukausittain laaditut laskut, joista ilmenee hoitajan tai palveluntuottajan nimi- ja yhteystiedot, toteutuneiden hoitotuntien määrät ja ajankohdat yksilöidysti, ja jonka liitteenä

15.12.2017

nä esitetään hoitajalle tai palveluntuottajalle suoritettujen maksujen tositteet. Laskut voidaan toimittaa sosiaali- ja terveysvirastoon joko kuukausittain tai neljännesvuosittain.

10. Lakisääteisen vapaan ajalta laskutettavat asiakasmaksut

Hoidettavan omavastuu on 11,50 euroa (v. 2017) vapaapäivää kohti niistä palveluksista, jotka korvaavat omaishoitajan antamaa hoitoa. Sijaisomaishoitajavaihtoehtoa käytettäessä hoidettavalta ei peritä omavastuusuutta.

11. Hoitopalkkion maksaminen omaishoidon keskeytymisen ajalta

Jos hoidettavan hoitoon kuuluu muuta kuin omaishoitajan kotona antamaa hoitoa, on hoito merkittävä hoito- ja palvelusuunnitelmaan.

Hoidettavan terveydentilasta johtuva keskeytys alkaa 30 päivän jälkeen akuuttisairaalahoitoon (lain 9.2 §) ja arviointi/kuntoutusjakson alkamisesta. Päivien laskeminen aloitetaan sairaalaan/kuntoutukseen menopäivää seuraavasta päivästä. Keskeytys päättyy kotiinpaluupäivään.

Jokaista hoidettavan terveydentilasta johtuvaa keskeytysjaksoa tarkastellaan erikseen, eikä lyhyiden keskeytysten vuorokausikertymiä lasketa yhteen. Kun hoidettava on sairaalan kirjoilla ja käy kotilomilla, kuuluu tämä samaan keskeytysjaksoon, jolloin keskeytystä ei tarkastella uutena jaksona.

Muusta kuin hoidettavan terveydentilasta johtuva keskeytys alkaa viiden päivän jälkeen siitä, kun hoidettava ei ole omaishoitajan vastuulla. Päivien laskeminen ja keskeytyksen päätyminen tapahtuu kuten yllä. Hoitajalle myönnetty kuntoutus ei keskeytä omaishoidon tuen palkkion maksatusta. Jos omaishoitajalla on lääkärin toteama omaishoitajan työtä estävä työkyvyttömyys, niin hänelle ei voida maksaa palkkiota työkyvyttömyysajalta, vaikka hän hoitaisi omaishoidettavaa.

12. Omaishoitajien eläketurva ja tapaturmavakuutus

Omaishoitajat kuuluvat eläketurvan piiriin. Omaishoidon tuesta sopimuksen tehnyt henkilö ei kuitenkaan ole työsopimuslain (320/70) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan.

Omaishoidon tukeen liittyy tapaturmavakuutus. Omaishoitajat ovat tapaturmavakuutuslain (608/1948) 57 §:n 1 momentin mukaisesti vakuutettuja, jos tapaturma on tapahtunut hoitotilanteessa. Vakuutusyhtiö on Pohjola.

15.12.2017

Vakuutus sopimus on sosiaaliviraston Intranetissä, josta sosiaaliohjaaja voi sen tarvittaessa tulostaa myös asiakkaalle.

Jos omaishoitajalle sattuu tapaturma hoitotilanteessa, hän tekee vahinkoilmoituksen ja ilmoittaa asiasta myös omaishoidon tuen sosiaaliohjaajalle. [Vahinkoilmoituksia](#) saa vakuutusyhtiö Pohjolan internet-sivuilta tai soittamalla vakuutusyhtiöön. Tarvittaessa sosiaaliohjaaja avustaa lomakkeen hankkimisessa ja tapaturmailmoituksen tekemisessä.

Vakuutus päätökset tehdään aina yksilöllisesti. Vakuutuksessa sovelletaan pääsääntöisesti työtapaturmavakuutusehtoja. Ainoa poikkeus tästä on vuosityötulon määrittelyn periaate.

13. Omaishoitosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Kunta

Kunta voi purkaa omaishoitosopimuksen välittömästi jos sen jatkaminen vaarantaa joko hoidettavan tai hoitajan terveyden tai turvallisuuden. Sopimus päättyy tällöin ilman irtisanomisaikaa. Sopimus puretaan välittömästi ja kunnan maksuvelvollisuus päättyy myös välittömästi. Tieto sopimuksen päättämisestä pitää ilmoittaa pikaisesti ao. alueen palkkasihteerille.

Muissa tapauksissa, joissa hoidettavan hoito terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi tai ei enää vastaa hoidettavan etua, kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua.

Ennen purkamispäätöksen tekoa on kuultava sekä hoitajaa että hoidettavaa sekä annettava heille ohjauksen jälkeen mahdollisuus korjata tilanne. Kuulemiseen on varattava riittävä aika (yleensä vähintään kaksi viikkoa). Hoitajalle on kerrottava, että asia voidaan ratkaista siitä huolimatta, että hän ei ilmaise mieltään.

Jos päädytään kuulemisen jälkeen purkamiseen, purkamisilmoitus on annettava todisteellisesti tiedoksi hoitajalle. Tämä tiedoksianto voidaan suorittaa yleensä henkilökohtaisesti esimerkiksi kotikäynnin yhteydessä tai lähettää kirjeenä. Irtisanominen ja sopimuksen purku tehdään aina kirjallisesti.

Samanaikaisesti sopimuksen irtisanomisen ja purkamisen kanssa on tehtävä tuen lakkauttamispäätös. Tähän päätökseen on puolestaan hoidettavalla oikeus hakea muutosta.

15.12.2017

Irtisanomisen ja purkamisen on oikeutettu tekemään se viranhaltija, jolla delegointisäännön mukaan on oikeus päättää omaishoidon tuen myöntämisestä.

Omaishoidon tuen loppumisen jälkeen tulee tarvittaessa huolehtia palveluohjauksesta.

Omaishoitaja

Kun omaishoitaja irtisanoo sopimuksen, sopimus päättyy irtisanomistaseuraavan yhden kuukauden kuluttua. esim. irtisanomispäivä 15.12. palkkiota maksetaan 31.1. asti.

Irtisanominen tehdään vapaamuotoisella tekstillä, johon tarvitaan vain hoitajan allekirjoitus (mutta voi olla lisäksi myös hoidettavan).

Irtisanomista ei tarvita, jos hoidettavan hoito terveydentilan muutoksista tai asumisolosuhteista johtuen käy tarpeettomaksi. Palkkio maksetaan kuluun loppuun.

Esimerkit:

- 1) Kun hoidettava kuolee **kotona esimerkiksi** 11.11., omaishoidon tuen palkkio maksetaan 30.11 asti.
- 2) Kun hoidettava joutuu **sairaalaan** esimerkiksi 11.11., keskeytys alkaa 12.11. Mikäli hän kuolee marraskuussa, omaishoidon tuen palkkio maksetaan kuun loppuun asti. Mikäli hän kuolee joulukuussa, omaishoidon tuen palkkio maksetaan 11.12. asti, kun 30 vuorokautta keskeytyksen alkamisesta täyttyy.
- 3) Mikäli hoidettava otetaan ympärivuorokautiseen hoitoon, pitkäaikaiseen laitoshoitoon, asumispalveluyksikköön esimerkiksi 2.10., omaishoidon tuki päättyy 31.10.

Lisätietoja:

Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut, omaishoidon erityisasiantuntija yli 65 v.
Talous- ja suunnittelupalvelut

15.12.2017

---

toimialajohtaja

sairaala-,kuntoutus- ja hoivapalvelujen
palvelukokonaisuuden johtaja

vs. perhe- ja sosiaalipalvelu-
jen palvelukokonaisuuden
johtaja

Postiosoite

PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite

Toinen linja 4 A
Helsinki 53
<http://www.hel.fi/sote>

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504